

Asia: VN/22728/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työsopimuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Yleiset huomiot ja vaikutusarviot

Yleiset huomiot työryhmän mietinnöstä

Näyttelijäliitto vastustaa esitettyjä muutoksia.

Näyttelijäliitto on pätkätyöläisyyden asiantuntijana erittäin huolissaan siitä, että työelämää kehitetään kohti määräaikaisten työsuhteiden lisäämistä ja niiden käytön helpottamista.

Näyttelijäliitto edustaa ammattinäyttelijöitä. Suurin osa näyttelijöistä on freelancereita, jotka keräävät toimeentulonsa lyhyistä työsuhteista, omista keikoista ja apurahatuloista. Näyttelijöillä ainoastaan teattereissa on toistaiseksi voimassaolevia työsopimuksia ja nekin ovat vähentyneet merkittävästi (n. 30 %:lla) - teattereita on kuitenkin enemmän ja esityksiä tehdään vähintään sama määrä. Näyttelijöiden määräaikaisten työsuhteet eivät ole myöskään kokoaikaisia edes teattereissa, vaan palkka maksetaan ainoastaan niiltä päiviltä, jolloin tuotantoa joko harjoitellaan tai esitetään.

Elokuva- ja tv-alalla työt kestävät joitain irtopäiviä tuotannon aikana ja monet muut työt kestävät tunteja tai päiviä.

Näyttelijät ovat hyvä esimerkki siitä, että määräaikaisilla sopimuksilla pätkityt työurat tarkoittavat turvautumista työttömyysturvaan ja sosiaaliturvaan, alan vaihtamista, epävarmuutta, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisongelmia, perhesuunnittelun lykkäämistä, puuttuvaa työterveyshuoltoa jne.

Pidämme kehityssuuntaa erittäin huolestuttavana - työelämän pirstaloitumisen kustannukset tulevat yhteiskunnan katettavaksi.

Huomionne esityksen vaikutuksista

Esityksellä ei ole työllisyyttä lisääviä vaikutuksia. Todennäköisesti toistaiseksi voimassaolevien työsopimusten sijaan tehtäisiin helpommin määräaikaista työsopimuksia, mikä johtaisi määräaikaisten työsopimusten lisääntymiseen, vaikka Suomessa on jo nyt eurooppalaisittain keskimääräistä enemmän määräaikaista työsuhteita.

Ehdotus tulee lisäämään erityisesti nuorten määräaikaista työsuhteita ja vaikeuttaa heidän etabloitumistaan työelämään ja entisestään siirtäisi nuorten perheenperustamissuunnitelmia sekä heikentää nuorten naisten mahdollisuuksia saada pysyviä työsuhteita.

Esitys olisi suoraa tulonsiirtoa työnantajille, mutta samalla siirtäisi kustannusriskin palkansaajille ja yhteiskunnalle - työsuhteiden välissä joudutaan turvautumaan työttömyys- ja sosiaaliturvaan, työvoimapalveluiden tarpeen lisääntyminen ja lomautusten osalta esityksen s.40 taulukossa on suoraan laskettu todennäköisiä tulonsiirtojen määrää työnantajille verrattuna kustannusten nousuun palkansaajille, Työttömyysrahastolle ja työttömyyskassoille.

Määräaikaisten työsuhteiden lisääminen heikentää työelämän laatua: määräaikaiset työntekijät eivät uskalla puuttua epäkohtiin. Luovilla aloilla tämä on tavallista: esim. elokuva- ja tv-alalla tehdyt selvitykset osoittavat vuosi toisensa jälkeen huonoja tuloksia, mutta mikään ei vaikuta muuttuvan. Keskeinen syy on määräaikaiset työsopimukset: pelko seuraavan työsopimuksen saamisesta ja toisaalta ei haluta nostaa ongelmia esille, koska oma työsuhde ehtii jo päättyä ennenkuin korjaavia toimenpiteitä edes aletaan tehdä.

Työsopimuslaki

1 luvun 3 a (työntekijän kanssa tehtävä ensimmäinen määräaikainen työsopimus)

Näyttelijäliitto vastustaa perusteettomien määräaikaisten sopimusten sallimista ja määräaikaisten sopimusten ketjuttamisen sallimista. Viesti olisi aivan väärä ja Suomea sitovien kansainvälisten sitoumusten linjan vastainen. Tällä esityksellä kannustettaisiin lisäämään määräaikaista sopimuksia ja niiden ketjuttamista ja lisättäisiin työntekijöiden epävarmuutta eikä esityksessä ole edes pystytty toteamaan, että tämä parantaisi työllisyyttä.

Riski sekä väärin perustein tehdystä määräaikaisesta sopimuksesta ja ketjuttamisesta kaatuu palkansaajalle ja veisi useita vuosia ennen kuin oikeuskäytännössä linja selkiytyisi, jos määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevät ylipäättään uskaltaisivat viedä laittomia ketjutuksia oikeuteen.

1 luvun 3 b § (määräaikaisen työsopimuksen tekeminen pitkäaikaistyöttömän kanssa)

-

2 luvun 4 § (selvitys työnteon keskeisistä ehdoista)

Näyttelijäliiton jäsenistä suurin osa (75%) ansaitsee tulonsa pääasiassa määräaikaisista työsuhteista ja käsityksemme on, ettei nykyiselläänkään TSL 4§:n mukainen selvitysvelvollisuus toteudu määräaikaisissa työsuhteissa, joten ehdotettu määräaikaisen työsuhteen perusteen määrittely jäänee monilta sekin kuolleeksi kirjaimeksi.

2 luvun 6 § (Ilmoittaminen vapautuvista työpaikoista ja perusteltu vastaus mahdollisuudesta pidentää säännöllistä työaikaa tai työsopimuksen kestoaikaa)

Näyttelijäliiton jäsenistä suurin osa (75%) ansaitsee tulonsa pääasiassa määräaikaista työsuhdetta ja käsityksemme on että esityksen mukainen velvollisuus jää kuolleeksi kirjaimiksi suurimmassa osassa määräaikaista työsuhdetta. Koska suurin osa näyttelijöiden työnantajista, kuten luovilla aloilla yleisestikin, on alle 250 työntekijän yrityksiä, näyttelijät saivat pyytäessään haluamansa ilmoituksen käytännössä vasta kolmen kuukauden kuluttua pyynnöstä. Työsuhteet kestävät yleensä päivästä muutamiin viikkoihin, joten työnantajan selvitys tulisi käytännössä aina vasta työsuhteen jälkeen.

5 luvun 4 § (lomautusilmoitus)

Näyttelijäliitto vastustaa muutosta. Muutoksella heikennetään työntekijäjärjestöjen neuvottelumahdollisuuksia. Esityksen perusteluissa s. 40 on selkeästi osoitettu, että muutos lisää palkansaajien, Työttömyysrahaston ja työttömyyskassojen kustannuksia ja on selkeä tulonsiirto työnantajille. Esityksessä ei ole osoitettu mitään työelämää kehittäviä vaikutuksia.

5 luvun 7 § (lomautetun työntekijän työsuhteen päättyminen)

-

6 luvun 1 § (määräaikaisten työ sopimukset)

Määräaikaisten työ sopimuksen irtisanominen työsuhteen kestänyt kuusi kuukautta esitetään esityksessä määräaikaisten työntekijän asemaa vahvistavana asiana ja heikennyksiä tasapainottavana ehtona. Näyttelijäliiton käsityksen mukaan luovilla aloilla vain harvan määräaikaisten työsuhteiden kestänee edes tuota kuutta kuukautta ja toisaalta jos jollain onnekaalla on vuoden kestävä työsuhte, on melko teoreettista, että työntekijälle tulisi tarve irtisanoutua.

Työnantajan irtisanomismahdollisuus tuotannollisilla ja taloudellisilla perusteilla heikentää määräaikaisten työntekijöiden nykyistä työsuhteturvaa merkittävästi: jos esitys toteutuu, niin myös määräaikaisten työntekijät voidaan irtisanoa ja jopa lomauttaa, mitä nykyisellään ei ole mahdollista kuin siinä tapauksessa, että sijaistettava voitaisiin lomauttaa.

6 luvun 6 § (työntekijän takaisin ottaminen)

Näyttelijäliitto vastustaa rajan asettamista 50 työntekijään: luovilla aloilla työpaikat ovat harvoin niin suuria, että takaisinottovelvollisuus koskisi enää muutoksen jälkeen juuri ketään luovalla alalla työskentelevää.

Merityösopimuslaki

1 luvun 3 § (työsopimuksen muoto ja sisältö)

1 luvun 4 a § (työntekijän kanssa tehtävä ensimmäinen määräaikaisten työ sopimus)

1 luvun 4 b § (määräaikaisten työ sopimuksen tekeminen pitkäaikaistyöttömän kanssa)

2 luvun 5 § (vapautuvista työpaikoista tiedottaminen ja velvollisuus pyynnöstä antaa tietoa turvaavammasta työsuhdemuodosta)

6 luvun 4 § (lomautusilmoitus)

6 luvun 7 § (lomautetun työntekijän työsuhteen päätyminen)

7 luvun 1 § (määräaikaiset sopimukset)

7 luvun 9 § (työntekijän takaisin ottaminen)

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annettu laki

118 § (tietojen luovuttaminen työnantajalle työpaikan täyttämistä varten ja työnantajan tiedonsaantioikeus)

Muut kysymykset

Lomautusilmoituksen toimittaminen työntekijän tietoon: Onko tarvetta säätää lomautusilmoituksen osalta vastaavatyypistä vastaanotto-olettamaa, joka liittyy työsopimuksen päättämisilmoituksen toimittamiseen? (vrt. TSL 9 luvun 4 §:n 1 momentti)

Muut huomiot

Kuusikko Elina
Suomen Näyttelijäliitto - Finlands Skådespelarförbund ry.